

byplan

Nr. 4 december 2011/63. årgang

INDHOLD

- 2 **Leder: Én af de største planlægningsopgaver**
Dennis Lund
- 7 **9 spejdere om "Vinduer til verden"**
Dennis Lund
- 10 **Fra vindueskiggeri til det store**
Ole Stilling
- 12 **En vellykket havnefront og visioner om voldsom byspredning**
Berith Mavromatis
- 14 **Er vækst og bæredygtighed forenelige størrelser?**
Adam Voss
- 16 **Konflikter som potentiale**
Henrik S. Bernberg
- 18 **Næsten som at være der selv**
Jens Holck
- 20 **Vi skal lære og ikke sælge på byplanmødet**
Mads Tenney Jordan
- 21 **Debat om rationalitet og følelser i planlægningen**
Ole Damsgård
- 24 **Fortsat kritisk masse**
Af Mikkel Suel Henriques
- 26 **Kan vi få mere ud af mindre?**
Emma Lorenzen
- 28 **Bæredygtig byudviklingsproces i Viborg**
Mads Tenney Jordan
- 32 **Byplanfamilien skifter ansigt**
Vibeke Meyling
- 40 **Strategisk planlægning i forandring**
Kristian Olesen
- 45 **Rejsebrev**
Erik Abitz

Leder

Kunsten at se, se se se se se se se se

Et lille nytårsbrev til hele plan-danmark om rigets tilstand
og med en særlig henvisning til den "gamle dames" (DB's) 90 års fødselsdag

Af Dennis Lund

Jeg gik mig over sø og land, ...

I efterårets løb har jeg haft nogle ærinder i mit nære opland, som mest er København, Stevns og Århus. Det jeg ser ud af øjenkrogen på disse ture, gælder givetvis også for rigtig mange andre steder i landet. Ja, jeg vil gå så vidt som til at mene, at det findes overalt.

Overalt møder jeg gode menneskers snaksaglighed, om alt det man skal gøre ved plan-danmark. Der findes ikke de ord, meninger og lange udredninger, som ikke vil det godt for dansk planlægning. Og midlerne hertil er en enslydende sang om strategi, handlingsplaner, bedre uddannelse, tværfaglighed, koordinering, flere ressourcer og dialog. Og ben-spændene er dårlig økonomi, politikernes egenrådighed, konstant omorganisering og ringe planredskaber. Men er det forklaring nok på tingenes tilstand?

Når jeg ser mig om i landskabet, så ser jeg...

At Netto i Fakse er flyttet fra en central hjørnegrund på bytorvet til en boligvej 800 m væk, på kanten af et industri-kvarter. Muligvis en god placering for Netto, men tåbelig for byen, der ellers havde alle sine gøremål samlet omkring det lille torv. Nu har boligvejen ud til Netto fået trafikbump på grund af det nye

færdselsmønster og samtidig spørger handelsstandsforeningen om man kan lave et kulturstrøg ved torvet, så der kan genskabes noget liv. Jamen livet er på p-pladsen ved Netto, mens hjørnebutikken ved torvet står tom tilbage.

På samme måde er det med andre discountkæder, især Rema 1000, som beslaglægger næsten alle indfaldsveje. Se blot i Slagelse.

Imens vi er ved Netto, har man for et par år siden fået en ny butik på Køge havn. Man gav byggetilladelse, men forvaltningen overså, at der i lokalplanen var krav om mørke teglstensvægge, fordi butikken skulle ligne rækkehuskvarteret bagved. Det blev en anden stentype; man dispenserede derfor, men var lidt flov i forvaltningen. Problemet er imidlertid ikke, at man dispenserede, men at man i lokalplanen har lavet en bestemmelse, som er arkitektonisk tåbelig på dette sted, hvor kvaliteten netop er, at miljøet er skurbyagtigt og sammensat. Hvorfor skal Netto ligne et rækkehus? Forvaltningen må lide af grå stær.

Ikke langt fra min søsters bopæl ligger Karresbækminde, et lille dansk postkort. Her overvejer byrådet at lave en ny discount-butik på den ene af to stejlepladser. Om forvaltningen har sagt

Køge havnemiljø i den gamle åhavn: Byggestilen er iøjnefaldende varieret og uden byarkitektoniske lokalplanrestriktioner. Det er et let friseret Erik Clausen-miljø. Det er variationen og det ulige, der er det typiske og charmerende.

Netto på Køge havn: Placeret foran rækkehusene, men med samme bygningskroppe, samme tagfald og uheldigvis ikke samme facaden. Er havnen på vej til at blive forstad?

Århus havn, model for nordlig byudvikling: Det er store enheder, kæmpe infrastrukturer, Isolerede domicilbygninger og meget lidt nærvær. Modellen er kun en skabelon; men den bliver let til virkelighed, hvis ellers investorerne vil det. Mellemskalaen er helt fraværende. Og det er her nærmiljøet skal tage form. Hvor er bymiljøet?

Stejlepladsen i Karresbækminde:
Et evident, lille kulturmiljø, som er en lille, stille glæde i dagliglivet mellem by og fjord.

tydelig fra, skal være usagt. Under alle omstændigheder er det helt imod kommunens egne bestemmelser for detailhandlen, og desuden er forsyningen til dette lille samfund ok alene med den forretning, der ligger i området i forvejen, thi det er tanken, at alle øvrige gøremål skal samles i hovedbyen Næstved. Det er politikken. Men værst er det, at man vil indtage næsten halvdel af den gamle stejleplads, som er et beskedent grønt og irrationelt kulturtræk, der forbinder de små huse med det lavvandede fjordmiljø. Stejlepladsen er en del af stedets grammatik. Og i Korsør, hvor jeg deltog i en workshop, har man en boliglokalplan for noget kommunen betegner som en italiensk bjerglandsby, som skal ligge på den lille terrænkold med vandtårnet, ikke langt fra havnen. Dels er der mere bekvemme arealer i byen og på havnen, som kan bebygges; pladsen er rigelig, og desuden ligner bebyggelsesplanen udrangerede IC3-tog i kollision og endelig er flere bestemmelser i selve lokalplanen ikke lovmedholdelige. Der er ikke meget Toscana her, men måske nok lidt Berlusconi.

På Århus havn har jeg for nylig haft den fornøjelse at deltage i et pænt stort arkitekt-gå-hjem-møde, hvor havnen var emnet. Først nu, hvor byggerierne er ved at skyde op, indser nogle (desværre ikke alle), at man ganske og aldeles er ved at kopiere fejlene fra Ørestad, som mest af alt savner nærvær i gaderum-

Planforslag til Netto på stejlepladsen:
Planen viser, at den nye butik vil optage mere end en 1/3-del af stejlepladsen og tilmed give en ucharmerende kant til denne. Det er en af kvaliteterne ved borgerinddragelse, at nogle gange kan de implicerede sige fra, når forvaltning og byråd ikke tør eller kan.

mene, ja, gaderum, der ligner noget fra Østberlins storhedstid. Den er rigtig gal, men måske er det allerede for sent. Og desuden har Århus kommune ikke nogen tydelig rækkefølgeplan for byudviklingen, så man bygger vel blot, når chancen byder sig. Det er det samme man gjorde/gør i Ørestad. Her trak man planlægningen over i et halvprivat selskab, så man kunne lege matador på egen hånd. Det er måske en del af den fleksible planlægning? I dag koster den parallelle udbygning i Ørestad og langs hav-neløbet Københavns kommunens borgere meget dyrt. Byen har haft det største fald i ejendomspriser af storbyer i Europa. Men på rådhuset er man fortsat stolt og fortrøstningsfuld og tror, at man ved opfindsomme temporære aktivitetsinstallationer på ledige arealer kan skjule den rungende tomhed. Og i min hjemby København: Helt nede i detaljen ser jeg - på min vej til toget - de nye fortovsfliser i Vester Voldgade, som både er meget lidt bæredygtige ved at være importeret fra Kina eller Portugal og desuden har et klart blådæmpet skær og et uroligt mønster og farvespil, der helt slår fra langs med den tunge, rødbrune facade, som rådhuset og brandstationen udgør. Det er m2-prisen, transportomkostningerne, tilskæring, lægning, farvespil, holdbarhed, vedligeholdelse, danske arbejdspladser og udrangeringen af den fine, traditionelle københavnerflise med tilslag af born-holmsk gnejs som undsiger al fornuft. Nuvel, det er en meget lille ting, men den vidner om, at provinsialismen

*Korsør lokalplan model:
Illustration fra lokalplanen
med boliglængger, der "kører"
ud over skrænten.*

*Korsør lokalplan:
Skitsen viser hvordan for-
valtningen forestiller sig
den italienskinspirerede
bjerglandsby. Plan.*

og den arkitektoniske talentløshed har gode kår selv i en meget stor kommune og at dens ledere i forvaltning og råd er stærkeblinde, når vi taler stedlighed, kultur og arkitektoniske forhold. Fra Vester Voldgade kan man krydse ned til Gl. Strand (måske Danmarks smukkeste facadeforløb), hvor der lige ved Kulturministeriets fine gamle bygning er omlagt en plads med en blind vej. Det er helt uforståeligt? Gid kulturministeren vil kigge ud gennem de småsprossede vinduer fra hjørnekontoret, så kunne han måske lige ringe over til overborgmesteren, selv om de ikke har samme partifarve.

Og mens vi er ved København, hørte jeg et foredrag om arkitekturpolitik af kommunens forvaltning. Da indlægget var forbi kunne jeg notere, at kommunen havde 3-4 forskellige strategier med flere underpunkter under hver strategi. Desuden 5-6 fokusområder og under disse en stor samling af projekter. Når en strategi for bymiljøet eller kaldt det en arkitekturpolitik har så mange lag, fokusområder og aspekter siger det sig selv, at den næsten omfatter alt. Og det er lige hvad politikere normalt ønsker, så kan de nemlig altid henvise til selvsamme politik eller strategi og påstå, at de følger strategien, lige meget hvad de

*Gammel Strand:
En gennemtænkt og designet
pladsrenovering, hvor det er
svært at se meningen. Pladsen
hang før sammen med fortorvet
langs husrækken. Nu er fortorvet
blevet smalt, kørebanen benyt-
tes som cykelsti og det tilbage-
blevne pladsareal anvendes til
parkering. Måske er det kun en
midlertidig foranstaltning, men
det er både grimt, ufunktionelt
og penge ud af lommen.*

finder på. Men forvaltningen kunne måske fortælle politikerne, at ved at inkludere alt, fokuserer man ikke på noget som helst. Og så er det ingen strategi. Vågn lige op henne på rådhuset! Sådanne små "lærestykker" kan enhver ved selvstudie møde på sin vej i hverdagens plan-danmark. Men det kræver, at man kan se, at man kan analysere og ikke mindst, at man har et fagligt ror. Og det kniber gevaldigt med alle tre dele. Når man ikke har et fagligt ståsted, så kan man ikke "se". Hvad skal man se efter? Og når man ikke kan se, hvad der rør sig, så kan man ikke fokusere. Og uden fokus, kan man ikke analysere, for analyse uden formål er ingen analyse.

"Lærestykkerne" kan ikke svøbes ind i ord eller bortforklares ved mere tværfaglighed, ved dialogmøder eller ved om-organisering i kommunen. Og resultaterne kan heller ikke forsvares med manglende ressourcer i forvaltningen, politikernes egenrådighed eller dårlige planredskaber osv. Det er ret beset dårligt håndværk hele vejen rundt!

... der mødte jeg en gammel mand; han ...

-hed efter sigende Vilhelm Lorentzen og var kunsthistoriker. I 1916 cyklede han gennem Grindsted og tænkte på det møde han lige havde været til om bedre byggeskik. På vejen gennem byen falder det ham ind, at det jo ikke giver mening blot at bygge gode huse, hvis de ikke kan stå ordentlig sammen i bybilledet og byen i øvrigt kan arte sig.

Efter denne lille "åbenbaring" går der 5 år, hvor Lorentzen søger at samle belæg for sine synspunkter. Og i 1921 er tiden inde til at danne den lille selvejende institution Dansk Byplanlaboratorium; en institution, der arbejdede og arbejder til fremme af byplanlægningen. I årtierne efter var DB samlingsstedet for eliten omkring dansk planlægning, men med velfærdsstatens ekspansion fra 60'erne glider planlægningen mere og mere ud i samfundets mange offentlige kontorer. Og samtidig med denne bevægelse mister planlægningen tilsyneladende mere og mere sine ildsjæle; de fleste institutionaliseres og bliver øjentjenere i den politisering, som stadig rider faget som en mare. DB har selv været bannerfører for denne proces, som har sat planlægningen på folkeaktier. Det skete specielt for 5-7 år siden, da man mente, at "planlægning er politik". Ja selvfølgelig er det politik, men det er ikke kun politik. Alt er jo til syvende og sidst politik, dvs. et spørgsmål om valg. Men erkender man ikke, at faget har en faglig substans, vil DB kun være en varmetue for selvhøjtidelige planlæggere, der forvalter dette italesættende plan-danmark og i øvrigt ikke har noget at skulle have sagt. Tiden her efter fødselsdagen må meget gerne give hele plan-danmark anledning til selvransagelse og efterlysning af nogle ildsjæle. Det er kun dem, der bringer landet videre. Med henvisning til det netop gennemførte byplanmøde: "Vinduer uden udsigt?"

Godt nytår

byplan

byplan

- et fagblad, skrevet af fagfolk til fagfolk.

Byplan er dybdegående og beskæftiger sig med alle aspekter af planlægningen og søger at sikre en alsidig behandling af tidens planlægningsproblemer i et bredt spektrum, der henvender sig primært til fagplanlæggere.

Byplan skriver om de strukturelle forhold, der afgør byernes og landskabets udformning.

Byplan udgives af Dansk Byplanlaboratorium og FAB, og det udkommer fire gange årligt. Byplan fungerer som medlemsblad for FAB.

[Tegn et abonnement på Byplan her](#)

[Se tidligere numre af Byplan her](#)

Abonnement i Danmark

Årsabonnement i 2011: 600 kr.
inkl. moms og porto.
Pris for udenlandske abonnenter henvendelse
til sax@byplanlab.dk
Udkommer med 4 numre om året
Mail: db@byplanlab.dk

Redaktion

Dennis Lund (ansvarshavende)
Christina Hoffer
Christina Lohfert Rolandsen

Redaktionsudvalg

Dennis Lund, Peer Frank, Ellen Højgaard Jensen,
Christina Hoffer, Niels Østergård, Christina
Lohfert Rolandsen, Erik Abitz

Redaktionsudvalget udpeges af Dansk
Byplanlaboratorium og FAB
(Foreningen af Byplanlæggere)

Redaktionsadresse

Dansk Byplanlaboratorium
Vibeke Meyling
Nørregade 36,
1165 København K
Tlf.: 33 17 72 70
Mail: vm@byplanlab.dk

For oplysninger om annoncering kontakt Vibeke
Meyling, vm@byplanlab.dk tlf: +45 33 17 72 80

Grafisk tilrettelæggelse

Emil Egerod Hubbard

Ekspedition

Dansk Byplanlaboratorium
Eva Josephsen
1165 København K
Nørregade 36

Tlf.: 33 13 72 81
Mail: db@byplanlab.dk

